

Reactie ActionAid op de consultatie vernieuwd Beleid Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

Vraag 1 van 9

Voorkomen van conflict en instabiliteit

Nederland richt zich op het voorkomen van conflicten en het aanpakken van grondoorzaken van instabiliteit in de fragiele regio's rond Europa. De nadruk ligt hierbij op 'legitieme stabiliteit'. Sociale cohesie tussen bevolkingsgroepen is daarvoor nodig en burgers die bestaande structuren en instituties erkennen. Een stabiele omgeving waarin mensen zich veilig voelen is een voorwaarde voor duurzame ontwikkeling.

Daarnaast geeft het kabinet prioriteit aan het versterken van bescherming en opvang van ontheemden in de regio. Nederland heeft oog voor de nood in de wereld en de hulp aan vluchtelingen zal dan ook worden verhoogd. De Nederlandse inzet zal naast directe noodhulp meer dan voorheen ook gericht zijn op weerbaarheid, preventie en toegankelijkheid. Nederland draagt bij aan noodhulp via professionele humanitaire organisaties van de VN, het Rode Kruis en de Dutch Relief Alliance en geeft daarbij gehoor aan specifieke oproepen van de VN voor bijdragen aan langdurige crises zoals in Syrië, Irak, Jemen, de Hoorn van Afrika, de Sahel en het Grote Merengebied.

Vraag 1: Hoe kan Nederland (overheid, bedrijfsleven, sociale ondernemingen, maatschappelijk middenveld, kennisinstellingen) op de thema's voorkomen van conflicten en instabiliteit, opvang in de regio en noodhulp meer resultaten bereiken?

De toenemende vraag naar en schaarste van bruikbaar land en natuurlijke hulpbronnen zijn een belangrijke onderliggende factor van (inter)nationale spanningen en vormen een voedingsbodem voor langdurig conflict. Grondstoffenwinning in landen met zwakke overheden die de rechten en belangen van de bevolking niet beschermen, gaat vaak gepaard met gedwongen verhuizing, mensenrechtenschendingen, milieuschade, (seksuele) intimidatie, geweld (tegen vrouwen) en moord. Ongelijkheid in toegang tot en controle over land en grondstoffen draagt structureel bij aan armoede en honger, en kan een context van instabiliteit creëren. Tegelijkertijd kunnen conflicten lokale instituties en traditionele vormen van landbeheer ondermijnen, wat geschillen over natuurlijke hulpbronnen en landroof door lokale elites in de hand werkt.

Vrouwen worden in deze omstandigheden extra hard geraakt, door de beperkte toegang tot en zeggenschap over natuurlijke hulpbronnen en vanwege hun reeds achtergestelde positie in de maatschappij door bestaande genderongelijkheid. Daarbij lopen zij specifieke risico's bij verzet. Dit in een wereld waar de ruimte voor burgers en maatschappelijke organisaties om op te komen voor mensenrechten en rechtsstaat steeds meer krimpt.

In 2017 alleen werden er meer dan 300 mensenrechtenverdedigers vermoord. Onderzoek van Global Witness toont aan dat in hetzelfde jaar 197 mensen zijn vermoord die hun rechten op land en natuurlijke hulpbronnen verdedigden. In veel gevallen waren mijnbouw operaties de bron van het conflict. Financierders van mijnbouw operaties en bedrijven die grondstoffen inkopen (in producten) hebben dus een belangrijke verantwoordelijkheid om mensenrechtenschendingen in hun ketens te voorkomen in lijn met de OESO richtlijnen en UN Guiding Principles.

De nieuwe beleidsnota zou zich daarom moeten richten op:

- 1. Investerings in structurele oplossing voor duurzame ontwikkeling die bijdragen aan weerbaarheid van gemeenschappen en het aanpakken van grondoorzaken:**
  - Het versterken van landrechten en aanpakken van landroof: verantwoord beheer van land en natuurlijke hulpbronnen is cruciaal om conflictgebieden op een pad van inclusieve, duurzame economische ontwikkeling te helpen in lijn met de SDGs (SDG 1, SDG 2, SDG 5).
  - Het investeren in vrouwelijke leiders: voor humanitaire rampen ontwikkelde ActionAid de zogenaamde women-led emergency response. Vrouwelijk leiderschap bij voorbereiding, aanpak en nazorg van een ramp werkt. Op de (middel)lange termijn draagt vrouwelijk leiderschap eveneens bij aan duurzame ontwikkeling, gendergelijkheid en verhoogt de kansen dat gemeenschappen ontsnappen uit een vicieuze cirkel van rampen en geweld. (SDG 1, SDG 5, SDG 13)
- 2. Het scheppen van een duidelijk regulerend kader voor het bedrijfsleven om inclusieve, duurzame ontwikkeling te bevorderen en om misstanden te voorkomen:**
  - Financierders van mijnbouw operaties en bedrijven die grondstoffen inkopen (in producten) dienen in eerste instantie het “do-no harm” principe na te leven, in lijn met internationale richtlijnen, om mogelijke maatschappelijke schade als gevolg van hun bedrijfsoperaties te voorkomen en te herstellen. Zij kunnen zich aanvullend richten op het leveren van een maatschappelijke bijdrage (“do good”) (SDG 12).
  - In grondstoffen ketens en landinvesteringen dienen respectievelijk de OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas en de Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure of Land waaronder het Free Prior and Informed Consent principe in acht te worden genomen. (SDG 12, SDG 16)
  - Mensenrechtenschendingen blijven niet beperkt tot tin, wolfram, tantaal en goud (3TG) ketens. Bij de implementatie van de Europese conflictmineralen wet dient Nederland ook actief bedrijven die andere grondstoffen gebruiken te stimuleren om ketenonderzoek te doen. Materiële of immateriële steun aan deze bedrijven zou alleen mogen worden verstrekt wanneer ketenonderzoek wordt gedaan in lijn met de OECD Due Diligence Guidance for Responsible Supply Chains of Minerals from Conflict-Affected and High-Risk Areas. (SDG 12, SDG 16)
- 3. Een actieve inzet op het gebied van universele mensenrechten en een sterk maatschappelijk middenveld wereldwijd:**
  - Vergroot de maatschappelijk ruimte voor samenspraak en tegenspraak voor en door alle partijen, in Nederland en in de landen waar we economische en diplomatieke relaties mee hebben. (SDG 10, SDG 16)
  - Draag het belang van mensenrechten, een sterke rechtsstaat, goed bestuur en een sterk maatschappelijk middenveld uit binnen alle diplomatieke-, economische- en hulprelaties. (SDG 16)
  - Speel een nadrukkelijke rol bij het op de agenda zetten van women’s human rights defenders: allereerst binnen het brede Nederlandse buitenlandbeleid, maar ook binnen de VN veiligheidsraad; UPR-CEDAW reviews, donoren-overleg, middels (stille) diplomatie door de Nederlandse Ambassades. (SDG 1, SDG 5, SDG 10)

Hierbij de weblink naar een paper die het belang van Civic & Political Space ten behoeve van inclusieve ontwikkeling benadrukt:

http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/sps_position_paper.pdf

Vraag 2 van 9 Jeugdwerkgelegenheid

Prognoses wijzen uit dat het aantal Afrikaanse jongeren (15-24 jaar) tussen 2015 en 2050 zal verdubbelen van 230 miljoen tot meer dan 460 miljoen, en dat in 2050 de helft van de Afrikaanse bevolking jonger zal zijn dan 25. Zonder ingrijpende maatregelen blijft de groei

van de werkgelegenheid ver achter bij de bevolkingsgroei. Verbetering van het economisch perspectief van jongeren in Afrika en het Midden-Oosten is hard nodig om migratie aan te pakken en radicalisering te helpen voorkomen.

Vraag 2: Hoe kan Nederland (overheid, bedrijfsleven, sociale ondernemingen, maatschappelijk middenveld, kennisinstellingen) de bevolkingsgroei in Afrika het best adresseren en werkgelegenheid onder jongeren in Afrika en het Midden-Oosten stimuleren?

Jonge vrouwen en mannen behoren tot de meeste onzichtbare en gemarginaliseerde groepen in gemeenschappen en binnen de ontwikkelingssamenwerking. Mede door klimaatverandering, toenemende druk op land en natuurlijke hulpbronnen ontbreekt het de jonge bevolking vaak aan een bemoedigend toekomstperspectief. Het gevolg is een trek van het platteland naar de snel groeiende steden waar de groei van industriële ontwikkeling en formele dienstensector stagneert en zij dus veelal in de informele sector terecht komen.

SDG 8 stelt dat fatsoenlijk werk het 'bevorderen van aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei & volledige, productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen' betekent. Dit gaat verder dan arbeidspositie (leefbaar loon & fatsoenlijk werk) maar behelst bijvoorbeeld ook de informele sector en het creëren van inclusieve markten. Daarnaast is het essentieel dat jongeren op het platteland een perspectief geboden wordt. Dat is vaak alleen mogelijk als zij een fatsoenlijk leven kunnen opbouwen op het platteland. Dit vraagt om investeringen in duurzame landbouw, landrechten, inclusieve (lokale) ketens, boerenorganisaties, familiebedrijven en MKB, leerwerktrajecten, en toegang tot productiemiddelen en financiering voor jongeren.

Om de economische positie van jongeren structureel te versterken moet Nederland er tevens voor zorgen dat haar beleid geen directe of indirecte negatieve impact heeft (SDG 17).

De nieuwe beleidsnota zou zich daarom moeten richten op:

1. Investeringen in structurele oplossing voor duurzame ontwikkeling die bijdragen aan de economische positie van jongeren:

- Stimuleer fatsoenlijk werk (SDG 8) voor jongeren door speciale aandacht uit te laten gaan naar voedselsystemen (SDG 2), de informele sector, de verbinding tussen platteland en stedelijke gebieden, en de positie van vrouwen (SDG 5).
- Ondersteun kleinschalige boerinnen en investeer middels OS programma's in randvoorwaarden voor inclusieve ontwikkeling zoals landrechten, weerbaarheid tegen klimaatverandering, toegang tot krediet en landbouwondersteuning, (vrouwgeleide) boerencoöperaties, familiebedrijven en MKB (SDG 1, SDG 2, SDG 5, SDG 8).
- Investeer in lokaal ondernemerschap, lokale waardeketens en inclusieve markten. (SDG 8)

2. Het vergroten van de zeggenschap van jongeren, en dan met name jonge vrouwen, binnen lokale, nationale en internationale besluitvormingsprocessen (SDG 10):

- Versterk de capaciteit van de meest gemarginaliseerde en gediscrimineerde groepen, waaronder jongeren en vrouwen. (SDG 1, SDG 2, SDG 10)

Case: Het rapport 'migration, food security & development cooperation' licht toe hoe investeringen in ontwikkeling van het platteland en de agrarische sector, naast het verbeteren van voedselzekerheid, kan bijdragen aan het verbeteren van toekomstperspectief van jongeren. <https://actonaid.nl/2017/11/30/migratie-voedselzekerheid-en-ontwikkelingssamenwerking/>

Vraag 3 van 9

Verminderen van armoede en ongelijkheid

We zien de resultaten van de wereldwijde samenwerking: extreme armoede en honger zijn teruggedrongen; kindersterfte neemt af en we worden ouder dan ooit. Een historisch aantal kinderen gaat naar school. Dat is te danken aan economische ontwikkeling, ontwikkelingssamenwerking en wetenschappelijke vooruitgang. Maar economische ongelijkheid neemt tegelijkertijd toe.

Daarnaast staan, na een periode van bijna wereldwijde versterking van fundamentele rechten, democratie en vrijheden in veel landen onder druk. De vorderingen op het gebied van gelijke rechten en kansen voor vrouwen zijn traag en beperkt. Organisaties die opkomen voor mensenrechten en rechten van minderheden lopen op veel plaatsen gevaar. Het ontwikkelingsperspectief van landen, met name in Sub-Sahara Afrika, wordt uitgehold door een vicieuze cirkel van instabiliteit, bevolkingsgroei, werkloosheid (met name onder jongeren) en klimaatverandering. Deze trends vormen een bedreiging voor de sociale samenhang in meerdere landen, en voor Nederland.

Nederlandse ontwikkelingssamenwerking richt zich momenteel op voedselzekerheid en landbouw, water; seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (bijvoorbeeld voorbehoedsmiddelen, veilige abortussen), en veiligheid en rechtsorde. Zoals ook in het regeerakkoord wordt aangekaart zal het vernieuwde beleid een grotere nadruk leggen op het aanpakken van onderliggende oorzaken van instabiliteit, armoede, ongelijkheid en irreguliere migratie, met een extra aandacht voor de meest kwetsbaren zoals vrouwen en kinderen.

Vraag 3: Welke nieuwe aandachtsgebieden zou het kabinet kunnen identificeren? De middelen zijn beperkt dus we moeten kiezen, daarom ook aan u de vraag: welk aandachtsgebied heeft minder nadruk?

Meer aandacht voor: lokaal ondernemerschap, lokale innovatie en lokale waardeketens

Het vorige kabinet zette in op het verhogen van het budget voor private sector ontwikkeling, onder andere door introductie van het Dutch Good Growth Fund, op zoek naar 'win-win situaties' voor zowel Nederlandse bedrijven als mensen in armoede in ontwikkelingslanden. Helaas blijkt dit beleid de laatste groep onvoldoende te bereiken. Ontwikkeling omvat meer dan alleen banen en productiekracht. Namelijk het tegengaan van ongelijkheid en het bevorderen van inclusiviteit, het stimuleren van duurzame groei, lokale innovatie en empowerment van kwetsbare groepen zijn belangrijke elementen die ontbreken binnen deze aanpak.

Meer aandacht: fiscale schadelijke effecten op duurzame ontwikkeling:

Om de SDG's te behalen zijn visie en coherent beleid van belang; tussen handel en hulp, tussen de verschillende SDG's en tussen verschillende beleidsterreinen als energie, belastingen en klimaat. (SDG 17). Goed inzicht creëren in gevolgen van verschillende beleidsterreinen op ontwikkelingslanden en op specifieke groepen zoals de allerarmsten en

vrouwen is een belangrijke stap op weg naar de duurzame doelen (SDG 17). Daarbij kunnen verschillende beleidsterreinen (en verschillende SDGs) elkaar versterken. Zo is gendergelijkheid (SDG 5) een preconditionie voor het behalen van álle SDGs en werkt het ook als katalyserende factor (Bron: UN Women rapport, 2018).

Nederland fungeert ondanks getroffen maatregelen nog altijd als 's werelds belangrijkste fiscale knooppunt. Naar schatting: 80% van de op papier Nederlandse buitenlandse investeringen komt niet vanuit Nederland maar wordt door brievenbusmaatschappijen vanwege fiscale motieven via Nederland geleid. Belastingontwijking ondermijnt de inzet van Nederland op capaciteitsopbouw van overheden en belastingdiensten in het zuiden en draagt bij aan de groeiende ongelijkheid en armoede in ontwikkelingslanden. Het is van groot belang dat het ministerie van Buitenlandse zaken het voortouw neemt om gezamenlijk met het ministerie van Financiën de incoherenties m.b.t. ontwikkeling aanpakt (SDG 10, SDG 17).

De nieuwe beleidsnota zou zich daarom moeten richten op:

1. Investerings in structurele oplossingen die bijdragen aan de empowerment van en duurzame ontwikkeling voor de allerarmsten en meest gemarginaliseerden:

- Investeer in kansen voor kleinschalige boer(inn)en en investeer middels OS programma's in randvoorwaarden voor duurzame ontwikkeling zoals landrechten, weerbaarheid tegen klimaatverandering, toegang tot krediet en landbouwsteun, en mogelijkheden voor vrouwen om zich te kunnen organiseren. (SDG 1, SDG 2, SDG 5, SDG 10)

2. Een coherent beleid:

- Stel een effectieve SDG-toets in voor beleid en wet- en regelgeving waarbij voorstellen inhoudelijk getoetst worden op mensenrechten, impact op het milieu en effecten op ontwikkelingslanden (in lijn met de toezegging van de minister tijdens het debat over de BuHaOs begroting 2018) (SDG 17)
- Stel een coherent genderbeleid in, zowel binnen de (speerpunten van) ontwikkelingssamenwerking als binnen de handelsagenda en het breder buitenlandbeleid (SDG 1, SDG 5, SDG 17)
- Breng de negatieve effecten van het Nederlands fiscaal beleid op ontwikkelingslanden in kaart en neem in deze analyse de ontwikkelingsdoelstellingen van deze landen als uitgangspunt. Neem het voortouw om gezamenlijk met het ministerie van Financiën de aangetroffen incoherenties weg te nemen. (SDG 10, SDG 17)

Case: ActionAid's rapport 'Mistreated' toont aan hoe beperkende belastingverdragen ongelijkheid en armoede in de hand werken omdat ze ervoor zorgen dat ontwikkelingslanden cruciale belastinginkomsten van multinationale ondernemingen mislopen.
<https://actonaid.nl/2016/02/23/mistreated/>

Vraag 4 van 9 Verduurzamen

Het kabinet wil de internationale actie tegen klimaatverandering versterken en zet in op vergroting van de weerbaarheid tegen de effecten van klimaatverandering (SDG13). Het nieuwe nationale klimaatfonds zal zich op deze beide aspecten richten, waarbij wordt ingezet op het mobiliseren van private bijdragen in samenwerking met het (Nederlandse) bedrijfsleven. Nederland wil ertoe bijdragen dat in de periode naar 2030 vijftig miljoen

mensen toegang krijgen tot hernieuwbare energie (SDG7). Ook activiteiten op het gebied van

duurzaam waterbeheer (SDG6) en klimaatbestendige landbouw in kwetsbare gebieden (SDG2) dragen bij aan de klimaatdoelstellingen van het akkoord van Parijs.

Vraag 4: Welke innovatieve oplossingen kan de Nederlandse overheid, NGO's en het bedrijfsleven stimuleren om 1) CO₂-emissies terug te dringen (klimaatmitigatie) en 2) samenlevingen helpen zich aan te passen aan klimaatverandering (klimaatadaptatie)?

De effecten van klimaatverandering manifesteren zich in toenemende mate. Recent onderzoek van het Intergovernmental Panel on Climate Change laat zien dat de armste en meest kwetsbare gemeenschappen buitensporig hard worden geraakt door klimaatverandering. Dit is zelfs het geval bij 1.5°C opwarming van de aarde in lijn met de ambitie van het Parijs Akkoord. Grote delen van Afrika en Azië lopen nu al een verhoogd risico op ernstige droogtes en wisselvallige regenval met potentieel desastreuze gevolgen op zowel lokale als mondiale voedselzekerheid. Snelle en vergaande emissiereducties zijn dus noodzakelijk maar onvoldoende. Meer aandacht zal uit moeten gaan naar klimaatadaptatie (SDG 13), in navolging van de motie Voordewind (2017) om 'het klimaatfonds in te zetten voor een gecombineerde aanpak van klimaat en ontwikkeling, in het bijzonder voor klimaatbestendigheid, het behoud van vitale ecosystemen en het bevorderen van sociale en economische ontwikkeling in lage-inkomenslanden'. Ook is het van belang dat de zwaarste lasten niet door de armste landen gedragen worden. Nederland moet erop toezien dat klimaatafspraken eerlijk zijn en dat de stem van ontwikkelingslanden binnen deze afspraken vertegenwoordigd is.

Ook moet Nederland ervoor waken om 'false solutions', zoals biobrandstoffen, de opslag van CO₂ of klimaatslimme landbouw zonder duidelijke criteria en waarborgen te promoten. De positieve effecten van deze oplossingen zijn onbewezen of discutabel en hebben potentieel averechtse effecten, zoals voedsel verdringing en het aanmoedigen van landroof. Mogelijke nadelige consequenties van de energietransitie die bijvoorbeeld plaatsvinden bij de bouw van duurzame energieprojecten en de winning van grondstoffen voor groene technologieën, dienen in kaart te worden gebracht en te worden voorkomen. Bijzondere aandacht binnen de energietransitie is nodig voor gemeenschappen die afhankelijk zijn van de fossiele industrie om te zorgen dat zij alternatieve inkomstenbronnen vinden.

De nieuwe beleidsnota zou zich daarom moeten richten op:

- 1. Investerings in structurele oplossing voor duurzame ontwikkeling die bijdragen aan weerbaarheid van gemeenschappen en het aanpakken van grondoorzaken:**
  - Het versterken en beschermen van landrechten voor vrouwen en lokale gemeenschappen. Onderzoek toont aan dat het versterken van landrechten (met name voor lokale gemeenschappen en vrouwen) een effectief middel is om ontbossing tegen te gaan, duurzame landbouw te stimuleren, en de voedselzekerheid en weerbaarheid van vrouwen en lokale gemeenschappen te vergroten (SDG 2, SDG5 en SDG13).
  - Zorg voor directe toegang voor lokale gemeenschappen, en vooral vrouwen, tot klimaatadaptatie fondsen op basis van participatieve planning en uitvoering.
  - Stel flankerend beleid op voor gemeenschappen die afhankelijk zijn van fossiele grondstoffen om mogelijke negatieve consequenties op hun bestaanszekerheid te voorkomen.

2. Het scheppen van een duidelijk regulerend kader voor het bedrijfsleven om inclusieve, duurzame ontwikkeling te bevorderen en om misstanden te voorkomen:

- Naleving van de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles dient als voorwaarde voor iedere vorm van steun aan bedrijven of projecten in het kader van het klimaatbeleid. Dit geldt voor financiële en andere steun in het kader van het klimaatakkoord (rijksbreed), dienstverlening zowel in Nederland als door ambassades of deelname aan handelsmissies. (SDG 12, SDG 13)
- Daar waar de Nederlandse overheid een regierol heeft in de implementatie van de energietransitie, zoals in de licentieverlening van windparken, dient naleving van bovengenoemde richtlijnen niet alleen voorwaarde maar ook een expliciet doel te zijn.
- Voorkom dat financiële instellingen zoals ontwikkelingsbanken bijdragen aan een verslechtering van het klimaat door investeringen in bijvoorbeeld olie, gas, kolen, palmolie en biodiesel, suikerriet en bioethanol etc. (SDG 13, SDG17)

Case studie: Het recent verschenen ActionAid rapport 'Human Rights in Wind Turbine Supply Chains' toont aan dat winning van grondstoffen die worden gebruikt voor windturbines gepaard gaat met mensenrechtenschendingen en milieuschade in de herkomstlanden van deze grondstoffen. <https://actionaid.nl/2018/01/19/nieuw-windmolenrapport-waarborg-mensenrechten-energietransitie>

Vraag 5 van 9 Verduurzamen

De Nederlandse inzet voor de mondiale verduurzaming van productie, handel en investeringen (SDG8 en SDG12) ligt op het snijvlak van buitenlandse handel en ontwikkelingssamenwerking. De grootste uitdagingen op het gebied van sociale en ecologische verduurzaming van productieprocessen liggen in ontwikkelingslanden. Om duurzame inclusieve markten te creëren zijn partnerschappen van bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en de overheid nodig (SDG17).

Vraag 5: Waar liggen volgens u kansen om in productie, handel en investeringen vooruitgang te boeken op maatschappelijke uitdagingen op sociaal vlak (zoals betere arbeidsomstandigheden, hogere lonen, extra kansen voor vrouwen en jongeren) of op ecologisch vlak (zoals water, klimaat, biodiversiteit)?

Nederlandse internationaal opererende bedrijven dienen zich bewust te zijn van de potentiële negatieve effecten van hun operaties, rechtstreeks en via de keten. Bedrijven dienen middels het uitvoeren van due diligence in lijn met de OESO-richtlijnen en de UN risico's in de keten te identificeren, voorkomen of mitigeren en daar rekenschap over af te leggen. IMVO-convenanten, kunnen bedrijven helpen bij het implementeren van hun due diligence, maar vrijwaren bedrijven niet van de individuele verantwoordelijkheden die zij hebben in de identificatie en aanpak van risico's in de keten. Vanwege de specifieke risico's voor vrouwen, versterkt door hun reeds achtergestelde positie in de maatschappij is aandacht voor gender en vrouwen binnen due diligence activiteiten fundamenteel.

Bijzondere aandacht is nodig voor ontwikkeling ondermijnende activiteiten zoals belastingontwijking. De aanpak van belastingontwijking is van groot belang om te zorgen dat internationale bedrijven een eerlijk aandeel belasting afdragen aan overheden. Helaas zijn er veel bedrijven die in deze landen belasting ontwijken en Nederland faciliteert dit op industriële schaal. Nederland draagt op deze wijze bij aan financieringstekorten in ontwikkelingslanden met als effect dat er onvoldoende middelen zijn om de basisbehoeften en rechten van haar burgers veilig te stellen. Hiermee is het Nederlandse internationale fiscale beleid onverenigbaar met de SDG's en de financiering hiervan.

De nieuwe beleidsnota zou zich daarom moeten richten op:

- 1. Het scheppen van een duidelijk regulerend kader voor het bedrijfsleven om inclusieve, duurzame ontwikkeling te bevorderen en om misstanden te voorkomen:**
  - Waar zelfregulering nog steeds niet tot het uitvoeren van due diligence leidt, moet regelgeving worden ingevoerd die bedrijven verplicht due diligence toe te passen op hun volledige toeleveringsketens. In 2018 worden hiertoe verschillende opties voor regulering geformuleerd.
  - Beleid dat zowel positieve als negatieve prikkels (“wortels en stokken”) geeft voor het toepassen van due diligence wordt uitgebreid, bijvoorbeeld in het rijks-inkoopbeleid, bij staatseigendom of in het fiscaal beleid. Dit dient ook onderdeel te zijn van het te ontwikkelen klimaatbeleid.
  - Subsidies, leningen, verzekeringen, garanties en deelname aan handelsmissies, advies van ambassades of andere materiële en immateriële steun vanuit de overheid moet gebonden zijn aan voorwaarden op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. (SDG 12, SDG 16)
  - Een MVO ombudsman of toezichthouder wordt aangesteld om de naleving van due diligence-afspraken in het kader van zelfreguleringsinstrumenten te controleren, evenals de naleving van regelgeving en de MVO-voorwaarden die aan overheidssteun worden gesteld.
  - Investeer in de implementatie van IMVO beleid en creëer voldoende capaciteit bij institutionele uitvoerders en toezichthouders.
  - Vanwege de specifieke risico's voor vrouwen worden gender sensitieve due diligence en gendered human rights impact assessments verplicht gesteld in beleid (SDG 5).
  - Nederlandse en Europese handelsverdragen moeten bindende overeenkomsten omvatten over de bescherming van mensenrechten, inclusief milieu-, sociale en bestuursrechten.
  - Het beëindigen van het schadelijke Nederlandse internationale fiscale beleid, i.h.b. het heronderhandelen van voor ontwikkelingslanden oneerlijke belastingverdragen, het beëindigen van de Nederlandse doorstroomfunctie inclusief het aanpakken van brievenbusfirma's (SDG 10, SDG 17).

Case: Het ActionAid rapport 'living next to a mine' laat de aanzienlijke negatieve effecten op de omliggende gemeenschappen van mijnbouwactiviteiten zien. In tegenstelling tot de mooie beloftes van de mijnbouwbedrijven over de economische ontwikkeling, ontstaan er voor omliggende gemeenschappen amper kansen. <https://actonaid.nl/2017/01/15/living-next-to-the-mine/>

Vraag 6 van 9
Eerlijke handel

In het regeerakkoord staat dat het kabinet actief zal inzetten op eerlijke vrijhandel, exportbevordering en handelsverdragen, die rekening houden met VN-standaarden en rechtszekerheid.

Vraag 6: Heeft u concrete suggesties voor hoe het kabinet kan bevorderen dat internationale handel en investeringen bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen?

Vanwege een concentratie van politieke en economische macht hebben globalisering en scheve machtsverhoudingen geleid tot toenemende economische en sociale ongelijkheden wereldwijd. Handelsbelangen staan in veel gevallen tegenover de belangen van de allerarmsten van deze wereld. Investeringen komen zelden ten goede van kwetsbare

groepen in ontwikkelingslanden. Om maximaal bij te dragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen is het essentieel dat een handelsnatie als Nederland allereerst inzet op

het maken van coherent beleid, zodat internationale handel en investeringen inclusieve duurzame economische ontwikkeling versterken in plaats van ondermijnen.

Hoewel handel en investeringen een positieve bijdrage kunnen leveren aan duurzame ontwikkeling, is deze bijdrage verre van vanzelfsprekend. Wereldwijd maken bedrijven zich regelmatig schuldig aan schendingen van fundamentele rechten of verontreiniging van het milieu, soms met fatale gevolgen. Dit geldt ook voor Nederlandse bedrijven. Bedrijven dienen zich daarom primair in te zetten op het voorkomen van mensenrechtenschendingen en milieuschade in ketens. Met een gedegen implementatie van due diligence in lijn met de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles wordt niet alleen de negatieve impact van bedrijven op de doelen voorkomen of verminderd, ook resulteert dit in een grote positieve bijdrage aan het behalen van de doelen.

De nieuwe beleidsnota zou zich daarom moeten richten op:

- 1. Investeringen in structurele oplossing voor duurzame ontwikkeling die bijdragen aan weerbaarheid van gemeenschappen en het aanpakken van grondoorzaken:**
  - Investeer in capaciteitsopbouw van overheden in ontwikkelingslanden, inclusief investeringen in beter bestuur, transparantie en corruptiebestrijding. Daarbij dient de Nederlandse overheid ook meer en strengere maatregelen te treffen om corruptie en mensenrechtenschendingen door Nederlands investeerders en bedrijfsleven te bestrijden.
- 2. Het scheppen van een duidelijk regulerend kader voor het bedrijfsleven om inclusieve, duurzame ontwikkeling te bevorderen en om misstanden te voorkomen:**
  - Erken de beperkingen van de private sector in het realiseren van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.
  - Bevorder dat internationale handel en investeringen bijdragen aan de ontwikkeling van het lokale midden- en kleinbedrijf.
  - Overheidsfinanciering ter ondersteuning van klimaat, handel en investeringen, inclusief het Green Climate Fund, het private sector instrumentarium waaronder RVO fondsen als DGGF, FMO – en straks mogelijk Invest NL - en Exportkrediteverzekeraar AtradiusDSB dienen aan te tonen dat internationale richtlijnen zoals de OESO-richtlijnen, de UN Guiding Principles, de ILO standaarden en de Voluntary Guidelines on Land Tenure met specifieke aandacht voor gender in hun beleid worden toegepast en in hun financieringen worden nageleefd (SDG 5, SDG 12)

Case: Het ActionAid rapport 'No land, no future: a community's struggle to reclaim their land' laat zien hoe financiers, ondersteunt door de Senegalese overheid, de rechten van lokale gemeenschappen hebben geschonden en komt met aanbevelingen over hoe dit te voorkomen. <https://actionaid.nl/2014/10/22/no-land-no-future-a-communitys-struggle-to-reclaim-their-land/>

Vraag 7 van 9

Verdienvermogen van Nederland

De overkoepelende ambitie is om de export- en investeringspositie van Nederland versterken zodat we in 2030 meer aan het buitenland verdienen en daardoor meer banen genereren. Via handel leveren wij een actieve bijdrage aan het realiseren van de SDG's.

Het kabinet wil werken aan eerlijke vrijhandel, verduurzaming en aanpassing van het handelssysteem aan de nieuwe economie (o.a. digitalisering) en een proactieve

handelsagenda neerleggen om de internationale positie van ondernemend Nederland te versterken. Het kabinet wil investeren in markttoegang voor Nederlandse bedrijven en strategische positionering op bestaande markten en groeimarkten. Nederlandse bedrijven en kennisinstellingen krijgen hulp om de kansen te pakken die de Duurzame Ontwikkelingsdoelen bieden. De ontwikkeling en uitvoering van een nieuwe gezamenlijke publiek-private internationaliseringsstrategie zal leiden tot effectievere handelsbevordering om de groeiende concurrentie het hoofd te bieden en kansen te verzilveren.

Ondersteuning innovatieve oplossingen

Nederland heeft veel potentieel in huis om innovatieve én betaalbare oplossingen te bieden op het terrein van water, voedsel, smart cities, circulaire economie, stedelijke ontwikkeling, duurzame energie, logistiek en gezondheidszorg mede door inzet van nieuwe technologieën zoals nanotechnologie, robotica en fotonica en gebruik van big data, blockchain en kunstmatige intelligentie.

Vraag 7: Met welke innovatieve en creatieve oplossingen en op welke terreinen zou de overheid het bedrijfsleven en kennisinstellingen nog beter kunnen ondersteunen om wereldwijd kennis en kunde te vermarkten?

Door middel van het integreren van een lokaal perspectief. Nederlandse actoren kunnen met hun kennis en kunde een betekenisvolle bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling. Goedbedoelde interventies moeten daarvoor echter tot stand komen in samenspraak met de lokale bevolking, hun rechten respecteren en beschermen, en aansluiten bij hun wensen en behoeften. Lokale kennisinstututen, lokale ondernemers en het lokale maatschappelijk middenveld dienen hier actief bij te worden betrokken en bij voorkeur een leidende rol in te spelen.

Case: ActionAid heeft goede ervaringen met lokaal gestuurd onderzoek waarbij vrouwen en mannen zelf de regie hebben bij het in kaart brengen van kansen en uitdagingen voor socio-economisch ontwikkeling. Zie bijvoorbeeld: http://knowledge4food.net/wp-content/uploads/2016/12/ar1-2b_mozambique_policybrief01.pdf

Vraag 8 van 9
Excellente dienstverlening

Dit kabinet wil een proactieve handelsagenda presenteren om bedrijven en kennisinstellingen te helpen toegang te krijgen tot markten die voor hen belangrijk zijn. Dat lukt alleen met excellente economische dienstverlening en diplomatie en een actieve handelspolitiek. Elke ondernemer die wil internationaliseren moet kunnen rekenen op steun van de overheid op het gebied van informatie- en advies, financiering en dienstverlening wereldwijd.

Vraag 8: Hoe kan het bedrijfsleven en in het bijzonder het MKB op alle noodzakelijke punten beter worden ondersteund in het traject van internationalisering, en op welke markten verdient dit een extra steun in de rug?

Het naleven van de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles dient een fundamenteel onderdeel van de bedrijfsvoering te zijn. Als bedrijven internationaal opereren is dit van groot belang en zeker als het bedrijven betreft in 'risicosectoren'. Het is belangrijk dat bedrijven hierin worden ondersteund en de juiste voorlichting krijgen.

De nieuwe beleidsnota zou daarom moeten richten op:

1. **Het scheppen van een duidelijk regulerend kader voor het bedrijfsleven om inclusieve, duurzame ontwikkeling te bevorderen en om misstanden te voorkomen:**
  - Zorg dat er duidelijke informatie wordt verspreid over MVO-voorwaarden, verwachtingen van de overheid en de praktische implementatie van de OESO-richtlijnen en de UN Guiding Principles. Alleen bedrijven die aan deze voorwaarden voldoen, zouden door het ministerie en andere instrumenten morgen worden ondersteund. De IMVO-richtlijnen voor ambassades dienen uitgevoerd te worden. (SDG 16, SDG 17)
  - Zorg dat er goede voorlichting gegeven wordt over de MVO-risico's met betrekking tot specifieke sectoren en landen. (SDG 17)
  - Ondersteun geen bedrijven die zich niet houden aan de OESO-richtlijnen of die slecht presteren in de Transparantiebenchmark 2017. (SDG 17)

Versterk de capaciteit van ambassades om de toepassing van IMVO-standaarden te stimuleren. (SDG16, SDG17)

Vraag 9 van 9

Tot slot

Vraag 9: Heeft u naast uw inbreng op bovenstaande vragen nog andere aanbevelingen op het gebied van Buitenlands handel en Ontwikkelingssamenwerking?

1. Erken de beperkingen van de private sector in het realiseren van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen en creëren van alternatieven (SDG 1, SDG 12)
2. Pas bindende middelen toe als blijkt dat vrijwillige initiatieven en zelfregulering niet of te traag tot concrete verbeteringen leiden. (SDG 12)
3. Vergroot de maatschappelijk ruimte voor samenspraak en tegenspraak voor en door alle partijen, in Nederland en in de landen waar we een economische, diplomatieke en hulp-relatie mee hebben. (SDG 10, SDG 16)
http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/sps_position_paper.pdf
4. Stuur aan op het versterken van beleidscoherentie door betere samenwerking met andere ministeries en overheidsorganen. Zet daarbij vol in op het vergroten van de coherentie van het Nederlandse internationale fiscale beleid met ontwikkeling, om ervoor te zorgen dat ontwikkelingslanden zich beter en zelfstandiger kunnen ontwikkelen. (SDG 10, SDG 17)
5. Neem een leiderschapsrol ten aanzien van mensenrechten en vrouwenrechten, goed bestuur, sterke rechtsstaat. (SDG 5, SDG 10, SDG 16)